

Současný stav poznání pozdní doby bronzové v jižních Čechách

Ondřej Chvojka

ABSTRACT

Der Beitrag stellt eine Übersicht des aktuellen Kenntnisstandes der späten Urnenfelderzeit (d.h. der Stufe Ha B) in Südböhmen dar. Damit knüpft er an die wegweisende Arbeit von Jan Bouzek aus der Mitte der 60. Jahre. Obwohl die Fundbasis in den letzten Jahren sich markant erhöht hatte, bleibt die späte Urnenfelderzeit eine der am wenigsten bekannten Epochen der südböhmischen Vorgeschichte. Es sind dort nach wie vor keine Gräber bekannt und das eventuelle Überleben der Besiedlung in die folgende Eisenzeit ist ebenfalls nach wie vor unklar.

SCHLÜSSELWÖRTER

Südböhmen; späte Urnenfelderzeit; Siedlungen; Hortfunde; Chronologie.

ÚVOD

Přesně před 50 lety publikoval náš jubilant, prof. Jan Bouzek, zásadní studii, v níž poprvé jasně definoval pozdní dobu bronzovou v jižních Čechách (BOUZEK 1965). Rád bych proto na tomto místě upozornil na uvedené výročí a v základních rysech představil aktuální situaci, kam se naše poznání posledního úseku doby bronzové v jihočeském regionu od té doby posunulo. Následující příspěvek tak přináší základní přehled nálezů stupně Ha B a upozorňuje na několik nových, dosud nepublikovaných zajímavých souborů. Do studie jsou zahrnuty pouze nálezy a lokality jasně datovatelné do pozdní doby bronzové, tj. do stupňů Ha B1-3 ve smyslu periodizace P. Reinecka a H. Müller-Karpeho. Pod pojem jižní Čechy pak zahrnuji přirozený region, jehož hranice místy překračují dnešní politicko-správní vymezení kraje (srov. CHVOJKA 2009, 23-24).

DĚJINY VÝZKUMU POZDNÍ DOBY BRONZOVÉ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Přestože pozdní dobu bronzovou definoval v jižních Čechách až Jan Bouzek v roce 1965, byly tamní pozdněbronzové nálezy odkrývány již od druhé poloviny 19. století. Protože se však tato epocha neprojevuje ve sledovaném regionu mohylovými hroby, typickými pro jiné pravěké úseky a již od poloviny 19. století intenzivně prokopávanými, chyběly v této oblasti dlouho reprezentativnější nálezové celky. Jedinou výjimku představoval nález dvou štítových spon stupně Ha B1, pocházejících údajně z mohyly u Vrcovic (Píč 1900, 160, Tab. XXVI), který však bývá považován i za depot (např. KYTLICOVÁ 2007, 315). Z hradiště Baba u Hluboké nad Vltavou byly sice získány první keramické zlomky stupně Ha B, jejich stáří však tehdy nebylo rozpoznáno (WOLDŘICH 1883, 4-6; TÝŽ 1893, 8-9; Píč 1909, 355). Koncem 19. a počátkem 20. století byly v jižních Čechách registrovány také první ojedinělé i hromadné kovové nálezy z pozdní

OPEN
ACCESS

doby bronzové (fragment meče ze Skočic: WOLDŘICH 1883, 3; soubor tří bronzových předmětů ze Skal: WOLDŘICH 1886, 91, Fig. 38–39; depot z Malého Boru: VYDRA 1902–1903), ani ty ovšem nebyly správně chronologicky zařazeny.

Významný přínos pro poznání prakticky všech epoch jihočeského pravěku znamenala činnost Bedřicha Dubského v první polovině 20. století. Dubský významně obohatil dosavadní nálezový fond stupně Ha B, především díky svým sondážním výzkumům na několika pozdněbronzových hradištích (Hluboká nad Vlt., Chřešřovice, Nevězice, Voltýřov, Zvíkovské Podhradí) a také na vůbec prvním rovinném sídlišti s komponentou pozdní doby bronzové (Dobev). Ve své životní práci z roku 1949 a v následné studii z roku 1954 pak některé lokality zařadil do stupně Ha B, řadu z nich však nesprávně (srov. např. nálezy z Hradce u Dobřejovic: DUBSKÝ 1949, 145–146; některé nálezy z Dobevi a Velkých Nepodřic: DUBSKÝ 1954; k tomu komentář viz BOUZEK 1965, 55–56). Ani komplexní zpracování jihočeských hradišť od J. Maličského nepřineslo jasnou definici jejich pozdněbronzových fází (srov. MALIČKÝ 1947–1948). Pozdní doba bronzová tak až do poloviny 20. století nebyla v jižních Čechách jasně definována, což koresponduje i s názorem J. Böhma o hiátu v osídlení v tomto období v jižních Čechách (s výjimkou hradiště u Chřešřovic: BÖHM 1937, 175, 194).

Zásadní změnu náhledu na toto období přinesla až činnost Jana Bouzka na počátku 60. let. J. Bouzek nejprve shrnul všechny nálezy z epochy popelnicových polí v jižních Čechách (BOUZEK 1963), následně pak z nich vyčlenil lokality ze stupně Ha B, který tak vlastně poprvé v jižních Čechách definoval, a přiřadil je štítarské kultuře (BOUZEK 1965). Vycházel přitom především ze starších nálezů B. Dubského, ale i z tehdy nově získaných souborů, zejména z výšinné lokality u Brloha. Celkem ve svém soupisu evidoval 16 lokalit, dvě z nich se ovšem nacházejí mimo vlastní jihočeský region na Sedlčansku (BOUZEK 1965, 73, Obr. 42).

Následující desetiletí pak přinesla postupný nárůst pramenného fondu, především sídlištních a blíže neklasifikovatelných sběrových souborů. Zásahu na objevu mnoha nových lokalit mají především Jiří Fröhlich (např. Milenovice: FRÖHLICH – CHVOJKA 2001, 89–97), Jan Michálek (např. Strakonice: MICHÁLEK 2002), Pavel Břicháček (např. Bernartice: BŘICHÁČEK *et al.* 2013) a Jiří Beneš z Bechyně (srov. CHVOJKA *et al.* 2011a). V posledních letech byly některé sídlištní lokality zkoumány jak formou záchranných výzkumů (Čížová: FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK 2004; Písek-nemocnice: CHVOJKA *et al.* 2011b; POKORNÁ 2015), tak i výzkumů badatelských (Senožaty, Rataje: CHVOJKA *et al.* 2011a, 187–189, 200–208). Řada opevněných výšinných lokalit byla nově zaměřena a vyhodnocena (např. Hluboká nad Vlt. – Baba: CHVOJKA – JOHN 2006; Skočice: CHVOJKA *et al.* 2013; Brloh: FRÖHLICH *et al.* 2014), hradiště ve Voltýřově bylo i moderně prozkoumáno (SMEJTEK 1984). Několik hromadných i ojedinělých nálezů kovových artefaktů, získaných při amatérských detektorových průzkumech, se v posledních letech podařilo zachránit či alespoň zdokumentovat (CHVOJKA – FRÖHLICH 2013; CHVOJKA – KRAJÍK *et al.* 2014, 32, obr. 38–39). V posledních letech pak byla pozdní doba bronzová v jižních Čechách komplexněji vyhodnocena ve dvou absolventských pracích (CHVOJKA 2009; POKORNÁ 2015).

PŘEHLED LOKALIT POZDNÍ DOBY BRONZOVÉ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Ve srovnání s předchozími úseky doby bronzové i s následující dobou železnou představuje pozdní doba bronzová v jižních Čechách stále velmi málo poznáný dějinný úsek. Přestože v posledních desetiletích se pramenný fond výrazně rozrostl, stále zde zůstává mnoho nezodpovězených otázek, souvisejících např. s absencí pohřebních lokalit či s neexistencí souborů s možným přesahem do starší doby halštatské.

Počet lokalit	Rovinná sídliště	Výšinné lokality	Pohřebiště?	Depoty	Ojedinéle nálezy	Neurčené aktivity	Celkem
Stav k r. 1965	1	9	1	2	9	–	22
Stav k r. 2015	20	10	3	6	12	11	62

Tab. 1. Přehled jihočeských lokalit pozdní doby bronzové.

Ve srovnání se stavem před půlstoletím (Tab. 1) je evidentní především kvantitativní nárůst počtu lokalit stupně Ha B, jejich typové rozložení je však velmi nerovnoměrné. Z celkem 62 dnes evidovaných lokalit jich téměř polovinu (30) tvoří jistá sídliště, přičemž další sídlištní lokality jsou pravděpodobně skryté v kategorii „neurčených aktivit“. Naproti tomu dosud v tomto regionu postrádáme bezpečně prokázaná pohřebiště a velmi nepočtené jsou stále i bronzové artefakty, ať ze solitérních nebo hromadných nálezů.

SOUPIS LOKALIT

U každé lokality je uveden jen název katastru, okres a odkaz na základní literaturu, v níž lze nalézt bližší informace.

ROVINNÁ SÍDLIŠTĚ

- Bernartice (okr. Písek). Lit: BŘICHÁČEK *et al.* 2013.
- Březnice (okr. Tábor). Lit: nepublikovaný sběr Jiřího Beneše v r. 2013 z orbou narušeného sídlištního objektu.
- Čížová (okr. Písek). Lit: FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK 2004.
- Dobev (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2001, 161.
- Dražič (okr. České Budějovice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.4. 9.
- Křtětice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.1. 6.
- Křtětice/Lidmovice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.1. 7.
- Milenovice (okr. Písek). Lit: FRÖHLICH – CHVOJKA 2001.
- Modlešovice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2001, 166–167.
- Písek (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2001, 168.
- Písek (okr. Písek). Lit: CHVOJKA *et al.* 2011b.
- Přešťovice (okr. Strakonice). Lit: nepublikovaný sběr J. Bouška 2011 ze dvou orbou narušených sídlištních objektů.
- 13–14. Radětice (okr. Tábor). Lit: CHVOJKA *et al.* 2011a, 25–26 (lok. č. A32 a A37, jejíž datace byla upřesněna dosud nepublikovaným výzkumem narušeného sídlištního objektu v r. 2013).
- 15–17. Rataje (okr. Tábor). Lit: CHVOJKA *et al.* 2011a, 28–29 (lok. č. A46, A47 a A50 s upřesněním jejich datací dle nepublikovaných výzkumů v l. 2013 a 2014).
18. Senožaty (okr. Tábor). Lit: CHVOJKA *et al.* 2011a, 31 (lok. č. A56).
19. Strakonice (okr. Strakonice). Lit: MICHÁLEK 2002.
20. Topělec (okr. Písek). Lit: POKORNÁ 2015.

NEURČENÉ AKTIVITY

21. Horažďovice (okr. Klatovy). Lit: METLIČKA – TRNKA 2008.
22. Hvoždany (okr. Tábor). Lit: CHVOJKA *et al.* 2011a, 23 (lok. č. A24).
23. Kučeř (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.3. 6.
24. Mirotice (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 4. 3.
25. Nová Ves u Čížové (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.3. 10.
26. Putim (okr. Písek). Lit: nepublikovaný archeologický výzkum M. Ptáka v r. 2010 v centru obce.
27. Radčice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.1. 35.
28. Stádlec (okr. Tábor). Lit: CHVOJKA *et al.* 2011a, 33–34 (lok. č. A67).
29. Tuchonice (okr. České Budějovice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.5. 41.
30. Velké Hydčice (okr. Klatovy). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 3. 13.
31. Zahrádka (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.3. 24.

VÝŠINNÉ LOKALITY

32. Brloh (okr. Písek). Lit: FRÖHLICH *et al.* 2014.
33. Hluboká nad Vltavou (okr. České Budějovice). Lit: CHVOJKA – JOHN 2006.
34. Chřešťovice (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.5. 17.
35. Katovice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 3. 5.
36. Mříč (okr. Český Krumlov). Lit: CHVOJKA 2000.
37. Nevězice (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.3. 8.
38. Skočice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA *et al.* 2013.
39. Velké Hydčice (okr. Klatovy). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 3. 12.
40. Voltýřov (okr. Příbram). Lit: SMEJTEK 1984.
41. Zvíkovské Podhradí (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.3. 30.

PLOCHÁ POHŘEBIŠTĚ?

42. Lidmovice (okr. Strakonice). Lit: FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK 2010, 78.
43. Zvíkovské Podhradí (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.3. 33.

MOHYLOVÝ HROB?

44. Vrcovice (okr. Písek). Lit: PÍČ 1900, 160.

DEPOTY KOVOVÝCH ARTEFAKTŮ

45. Chřešťovice (okr. Písek). FRÖHLICH *et al.* 2016.
46. Malý Bor (okr. Klatovy). Lit: KYTLICOVÁ 2007, 283.
47. Oslov (okr. Písek). Lit: nepublikovaný nález dokumentovaný v r. 2014 O. Chvojkou.
48. Putim (okr. Písek). Lit: nepublikovaný nález dokumentovaný v r. 2013 J. Jiříkem a T. Šálkovou.
49. Skály (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.1. 38.
50. Skočice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA – KRAJÍČ *et al.* 2014, 32.

OJEDINĚLÉ NÁLEZY

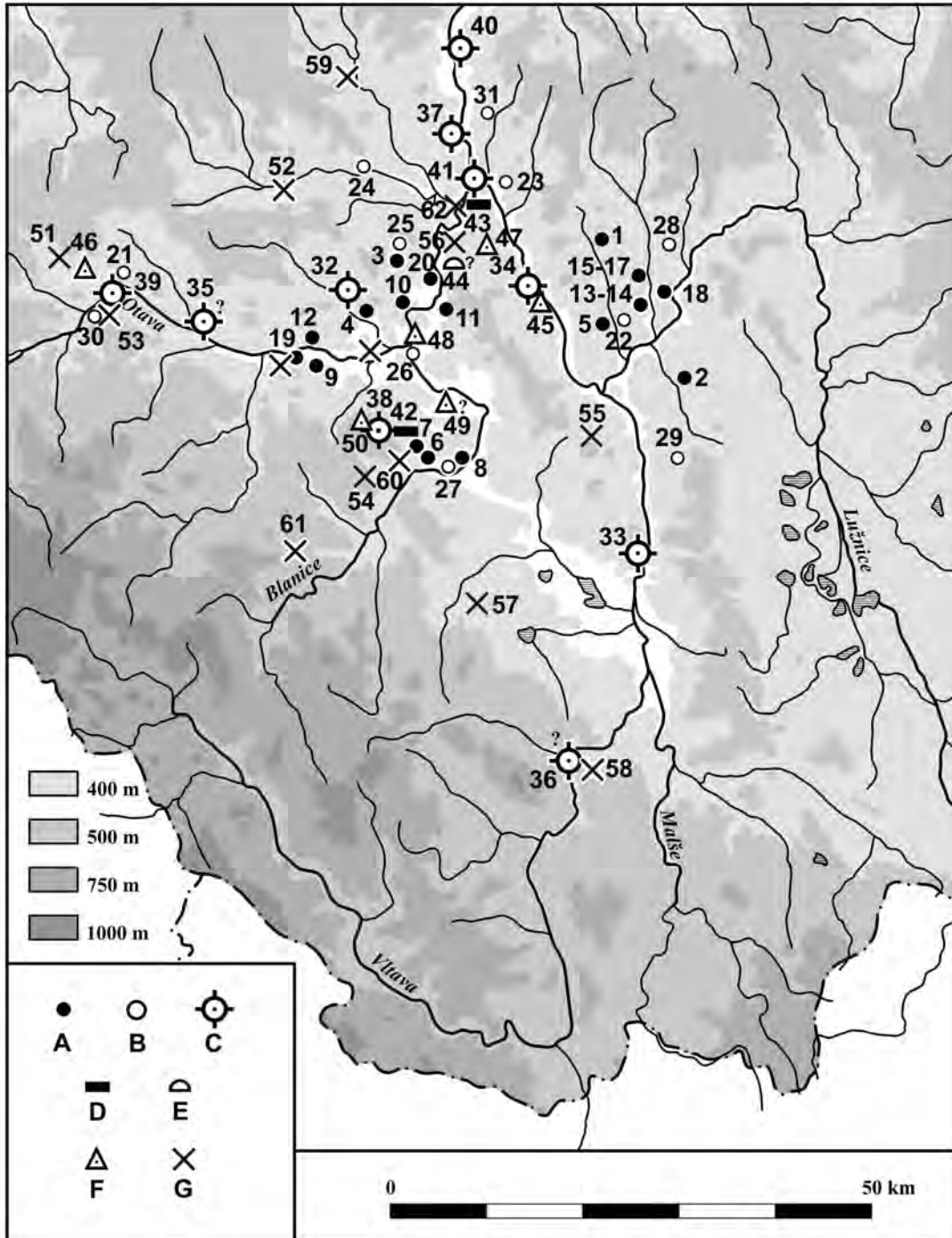
51. Břežany (okr. Klatovy). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 3. 1.
52. Buzice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 4. 2.
53. Hejná (okr. Klatovy). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 3. 2.
54. Krajníčko (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 2. 5.
55. Křtěnov (okr. České Budějovice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.5. 24.
56. Louka (okr. Písek). Lit: CHVOJKA – FRÖHLICH 2013, 81–82.
57. Netolice (okr. Prachatice). Lit: nepublikovaný nález z r. 2015, odevzdaný do Jihočeského muzea v Českých Budějovicích.
58. Opalice (okr. České Budějovice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.6. 29.
59. Plíškovice (okr. Písek). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 4. 5.
60. Skočice (okr. Strakonice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.1. 42.
61. Vlachovo Březí (okr. Prachatice). Lit: CHVOJKA 2009, příloha 1, lok. č. I.7. 2. 15.
62. Zbonín (okr. Písek). Lit: CHVOJKA – FRÖHLICH 2013, 88–89.

ZHODNOCENÍ

Zdaleka nejvíce informací o jihočeské pozdní době bronzové poskytují rovinná sídliště, kterých je dnes bezpečně prokázáno dvacet. Ta jsou, podobně jako valná většina ostatních lokalit této doby (Obr. 1), koncentrována zejména do severní poloviny jižních Čech. Většina sídlišť byla v posledních desetiletích sondážně zkoumána, žádné však nebylo odkryto plošně. Přesto některá z nich poskytla doklady řady zajímavých sídlištních situací: zmínit můžeme např. žlabovitý objekt z Topělce (POKORNÁ 2015), větší zahluobený objekt, snad zemnicí, z Čížové (FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK 2004, 136–139, Obr. 7), zásobní jámu ze Senožat (CHVOJKA *et al.* 2011a, 202, Obr. 46–47) nebo rozsáhlé soujámy s bohatými nálezy z lokality Písek-nemocnice (CHVOJKA *et al.* 2011b; POKORNÁ 2015). Celkem 16 sídlištních objektů bylo zachyceno na sídlišti v Milenovicích (FRÖHLICH – CHVOJKA 2001, 89–96, Obr. 10). Mimořádnou nálezovou situaci pak poskytlo sídliště ve Strakonících, kde byla vedle 15 jam a 5 kůlových jamek zachycena část příkopu patrně kruhového tvaru, který obklopoval skupinu nádob a část tzv. mondidolu (MICHÁLEK 2002).

Z hlediska počtu pozdněbronzových lokalit dlouho v jižních Čechách dominovala hradiště, resp. výšinné lokality. Dnes jich je do stupně Ha B datováno deset, většina z nich však vzhledem k jejich polykulturnímu osídlení a absenci moderního výzkumu fortifikací nemá pro toto období bezpečně prokázané opevnění. S jistotou v pozdní době bronzové opevněné bylo pouze hradiště ve Voltýřově, kde zařazení do pozdní doby bronzové potvrdilo i radiokarbonové datování (SMEJTEK 2011, 321, Obr. 263). S určitými výhradami lze do stupně Ha B zařadit i opevnění hradišť Baba u Hluboké nad Vltavou (CHVOJKA – JOHN 2006) a Brloh 2 (FRÖHLICH *et al.* 2014), kde je pozdní doba bronzová dominující složkou, ačkoliv jejich fortifikace nebyly moderně zkoumány. Naproti tomu moderní výzkum proběhl v Nevězicích, kde byl zachycen mohutný základový palisádový žlab, který lze jednoznačně datovat do pozdní doby bronzové (DRDA 1987, 525, Obr. 4:g, 535).

Jak již bylo uvedeno výše, představují v pozdní době bronzové v jižních Čechách chybějící komponentu pohřebiště. V současné době lze do této kategorie jen s velkými výhradami zařadit jednak výše uvedený soubor dvou štítových spon z Vrcovic (Píč 1900, 160, Tab. XXVI), který je ovšem řadou badatelů považován spíše za depot (KYTLICOVÁ 2007, 315), tak i dvě zatím jen povrchovými průzkumy detekované lokality u Lidmovic (FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK 2010, 78, Obr. 3:2–4) a Zvíkovského Podhradí (CHVOJKA 2009, 122), jejichž klasifikace není ovšem jistá.

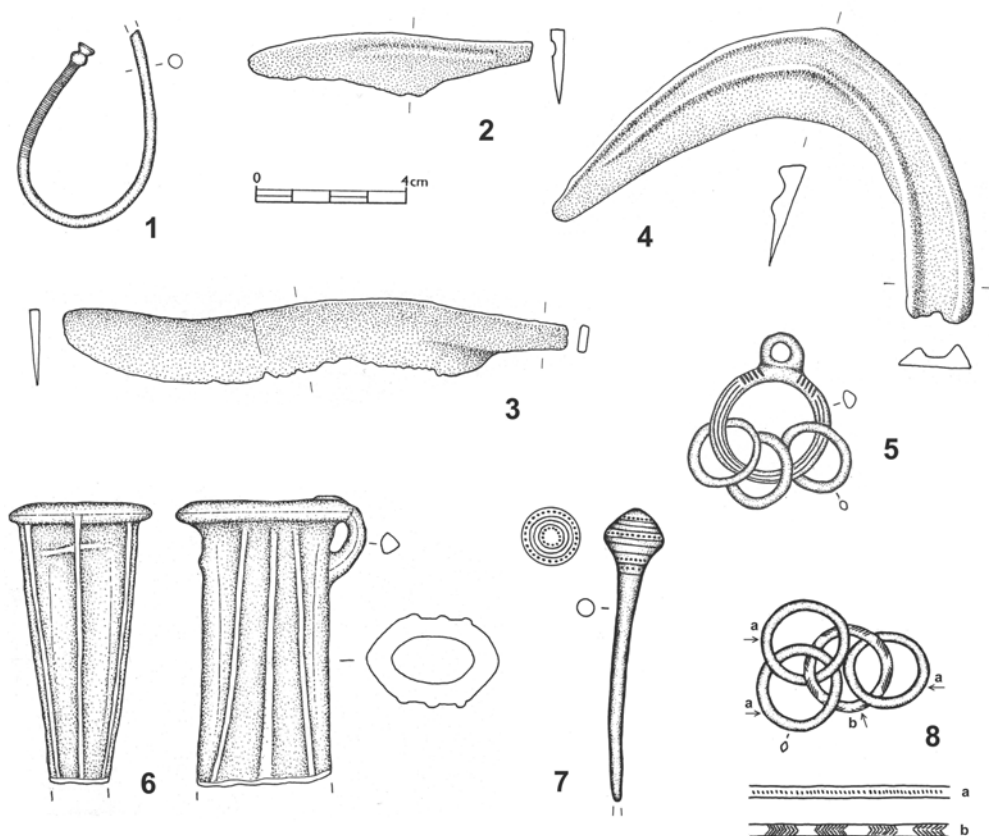
Obr. 1: Jižní Čechy v pozdní době bronzové. Kresba O. Chvojka, mapový podklad K. Vávra. Vysvětlivky znaků: A - rovinné sídliště, B - neurčená aktivita (sídlíště?), C - výšinná lokalita, D - ploché pohřebiště?, E - mohylový hrob?, F - hromadný nález kovových předmětů, G - ojedinělý nález. Číslo lokalit odpovídají soupisu v textu.

Abb. 1: Südböhmen in der späten Urnenfelderzeit. Zeichnung O. Chvojka, Kartenunterlage K. Vávra. Zeichenerklärungen: A - Flachlandsiedlung, B - unbestimmte Aktivität (Siedlung?), C - Höhenfundstelle, D - Flachgräberfeld?, E - Hügelgräberfeld?, F - Hortfund der Metallgegenstände, G - Einzelfund. Die Nummern der Fundstellen entsprechen ihrem Verzeichnis im Text.

Tento výrazný nepoměr mezi sídlištními a pohřebními lokalitami můžeme ovšem pozorovat i v jiných středoevropských regionech: ve smyslu slov L. Jiráně (2002) tak zde lze uvažovat o chybějící komponentě, kterou snad můžeme vysvětlit jejím dosavadním neidentifikováním či (především?) jejím zničením, zejména hlubokou orbou.

Až do nedávné doby byly z jihočeského regionu známé pouze dva kovové depoty z pozdní doby bronzové, z nichž jeden není jistý (soubor dvou srpů a jedné spirály ze Skal: WOLDŘICH 1886, 91, Fig. 38–39). Teprve v posledních letech se podařilo zachránit či alespoň zdokumentovat další čtyři depoty, které však dosud nebyly publikovány (předběžně jen Skočice: CHVOJKA – KRAJÍČ *et al.* 2014, 32, Obr. 38–39). Odmítnout tak můžeme dosud publikované názory o neexistenci pozdněbronzových depotů v tomto regionu (srov. ŠTEFFL 2014, 58, 64–65), ve srovnání s jinými českými regiony je ovšem v jižních Čechách depotů stupně Ha B stále velmi málo.

Nálezový fond jihočeské pozdní doby bronzové pak doplňují ojedinělé nálezy kovových či výjimečně i keramických artefaktů (Vlachovo Březí: BENEŠ 1973, 167–168, Tab. XXXVIII), z nichž některé představují pozoruhodné exempláře. Zmínit tak můžeme zlomek meče typu Locras ze Skočic (NOVÁK 1975, 25, Taf. 18:120), závěsek z Netolic (Obr. 2:5) nebo rozptýlené nálezy několika bronzů ze Zbonína (Obr. 2:1–4; CHVOJKA – FRÖHLICH 2013, 89, Obr. 9).

Obr. 2: Výběr v posledních letech získaných bronzových artefaktů pozdní doby bronzové z jižních Čech. 1–4 Zbonín (podle CHVOJKA – FRÖHLICH 2013, Obr. 9), 5 Netolice (nepublikovaný nále z r. 2015), 6 Louka (podle CHVOJKA – FRÖHLICH 2013, Obr. 5:17), 7–8 Brloh (podle FRÖHLICH *et al.* 2014, Obr. 10).

Abb. 2: Auswahl der in den letzten Jahren gewonnenen späturnenfelderzeitlichen Bronzeartefakte von Südböhmen. 1–4 Zbonín (nach CHVOJKA – FRÖHLICH 2013, Obr. 9), 5 Netolice (unpublizierter Fund vom Jahr 2015), 6 Louka (nach CHVOJKA – FRÖHLICH 2013, Obr. 5:17), 7–8 Brloh (nach FRÖHLICH *et al.* 2014, Obr. 10).

Vzhledem k výše uvedené absenci především hrobových celků a k malému množství kovových artefaktů je dosud problematické jemnější chronologické členění jihočeské pozdní doby bronzové. Některé lokality vykazují kontinuální osídlení od předchozí mladší doby bronzové (např. rovinná sídliště v Dobevi a Ratajích, hradiště v Chřešřovicích a Brlohu), většina lokalit se však jeví být monokulturních. Žádná jihočeská lokalita nemá zatím prokázanou kontinuitu do počátku doby železné (určitou nejistou možnost nabízí pouze několik keramických zlomků z hradiště Baba u Hluboké nad Vlt.; viz CHVOJKA – JOHN 2006, 35). Velmi problematická je tak v tomto regionu otázka možného přežívání místní populace do následující epochy. V posledních letech se objevila první radiokarbonová data jihočeské pozdní doby bronzové (Tab. 2), ani ta však k problematice přechodu mezi zdejší dobou bronzovou a železnou nepřinesla nové informace.

Lokalita	Okr.	Kontext	Nález	Číslo vzorku	Datum BP	Datum cal. BC (2 sigma)	Literatura
Brloh	PI	hradiště	uhlík z vrstvy pod valem	UGAMS 16798	2790 ± 20	1010–890 (95,4 %)	FRÖHLICH <i>et al.</i> 2014, tab. 2
Voltýřov	PB	hradiště	dřevo z valu	Bln-4208	2795 ± 50	1010–890 (95,4 %)	SMEJTEK 2011, Obr. 263
Voltýřov	PB	hradiště	dřevo z valu	Bln-4207	2785 ± 60	1010–840 (95,4 %)	SMEJTEK 2011, Obr. 263

Tab. 2. Přehled radiokarbonových dat pro jihočeskou pozdní dobu bronzovou. Kalibrace byla provedena pomocí kalibrační křivky IntCal04 (REIMER *et al.* 2004).

Z hlediska kulturního zařazení se všechny klasifikovatelné soubory z jižních Čech jeví být jednotné, celkem jednoznačně zařaditelné ke štítarské kultuře. V keramických artefaktech nebyl zatím zjištěn žádný vztah k jiným kulturním skupinám (např. k nynické kultuře v západních Čechách), zatímco bronzové artefakty mají obecně středoevropský charakter.

V posledních letech se standardní součástí terénních výzkumů staly i přírodovědné analýzy, které u většiny analyzovaných souborů zatím nejsou dokončeny a vyhodnoceny: v blízké budoucnosti lze nicméně očekávat publikaci archeobotanických výsledků z výzkumů sídlišť v Čížové, Senožatech či v Písku-nemocnici. Zveřejněna zatím byla jen makrozbytková a antrakologická analýza z hradiště v Brlohu (FRÖHLICH *et al.* 2014, 94–95) a výsledky antrakologických a archeozoologických rozborů ze sídliště v Čížové (FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK 2004, 154). Díky odebrání vzorků z archeologických kontextů a jejich plavení se v posledních letech podařilo identifikovat i množství drobných artefaktů, jako např. do té doby neznámých jantarových nálezů, pocházejících ze sídliště v Senožatech (CHVOJKA – JOHN – ŠÁLKOVÁ 2012).

ZÁVĚR

Díky intenzivnějším archeologickým výzkumům a prospekčním, několika vědeckým projektům, rostoucí spolupráci s mnoha neprofesionálními zájemci, novým technickým možnostem i stále intenzivnější interdisciplinární vědecké spolupráci pokročilo v posledních letech naše poznání pozdní doby bronzové v jižních Čechách výrazně kupředu. Přesto zůstává toto období jedním z nejméně probádaných v rámci jihočeského pravěku. Jak bylo uvedeno v textu výše, neznáme dosud z tohoto regionu bezpečné doklady pohřebních areálů, chybí i plošně zkoumaná sídliště. Není jasně definovaný vnitřní vývoj jihočeského regionu v průběhu prvních dvou staletích prvního tisíciletí př. n. l. a vůbec není jasné, jestli zde osídlení přetrvalo nepřerušeno

do následující starší doby železné, nebo zde došlo k dočasnému hiátu. Od doby průkopnické práce Jana Bouzka se však naše poznání výrazně posunulo, a nezbývá než doufat, že tento trend bude i nadále pokračovat.

BIBLIOGRAFIE

- BENEŠ, A. 1973: Vlachovo Březí, o. Prachatice. *Výzkumy v Čechách 1970*, 167–168.
- BÖHM, J. 1937: *Základy hallstattské periody v Čechách*. Praha.
- BOUZEK, J. 1963: Problémy knovízské a milavečské kultury. *Sborník Národního muzea v Praze řada A 17/2–3*, 57–118.
- BOUZEK, J. 1965: K otázce halštatu B v jižních Čechách. *Archeologické rozhledy 17*, 54–76.
- BŘICHÁČEK *et al.* 2013 = Břicháček, P. – Chvojka, O. – Kovačiková, L. – Novák, J.: Objekty z mladší a pozdní doby bronzové v Bernarticích (okr. Písek). *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 26*, 113–136.
- DRDA, P. 1987: Keltské oppidum Hrad u Nevězic. *Archeologické rozhledy 39*, 517–556.
- DUBSKÝ, B. 1949: *Pravěk jižních Čech*. Blatná.
- DUBSKÝ, B. 1954: Jižní Čechy v mladší době bronzové. *Památky archeologické 45*, 383–387.
- FRÖHLICH *et al.* 2016 = Fröhlich, J. – Chvojka, O. – John, J. – Šálková, T.: Kovové depoty z doby bronzové v zázemí hradiště u Chřešřovic na Písecku. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 29*. V tisku.
- FRÖHLICH *et al.* 2014 = Fröhlich, J. – Chvojka, O. – John, J. – Michálek, J. – Pokorná, K. – Šálková, T. – Beneš, J.: Dvě fortifikace u Brloha na Písecku. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27*, 87–112.
- FRÖHLICH, J. – CHVOJKA, O. 2001: Knovízské osídlení mikroregionu výšinného sídliště „Skalka“ u Milenovic, okr. Písek. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 14*, 65–158.
- FRÖHLICH, J. – CHVOJKA, O. – JIŘÍK, J. 2004: Sídliště z mladší a pozdní doby bronzové v Čížové u Písku. In: Chvojka, O. (ed.): *Popelnicová pole a doba halštatská. Příspěvky z VIII. konference. České Budějovice 22.–24. 9. 2004*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 1. České Budějovice, 127–165.
- FRÖHLICH, J. – CHVOJKA, O. – JIŘÍK, J. 2010: Nové ojedinělé nálezy kovových předmětů z doby bronzové v jižních Čechách. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 23*, 73–90.
- CHVOJKA, O. 2000: Dívčí Kámen, okr. Český Krumlov – hradiště pozdní doby bronzové? In: Čech, P. – Dobeš, M. (eds.): *Sborník Miroslavu Buchvaldkovi*. Most, 101–105.
- CHVOJKA, O. 2001: Mittleres und unteres Flussgebiet der Otava. Jung- und Spätbronzezeit in Südböhmen. *Fontes Archaeologici Pragenses 25*. Pragae.
- CHVOJKA, O. 2009: *Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové*. Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque 6. Brno.
- CHVOJKA *et al.* 2011a = Chvojka, O. – Beneš, J. – Fröhlich, J. – John, J. – Michálek, J. – Šálková, T. – Bernardová, A. – Houfková, P. – Křivánek, R. – Majer, A. – Novák, J. – Nováková, K. – Talarovičová, E.: *Osídlení z doby bronzové v povodí říčky Smutné v jižních Čechách*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 8. České Budějovice.
- CHVOJKA *et al.* 2011b = Chvojka, O. – Jiřík, J. – Pták, M. – Fröhlich, J. – Michálek, J. – Šálková, T.: Archeologický výzkum objektu z pozdní doby bronzové v areálu nemocnice v Písku – předběžná zpráva. In: Korený, R. (ed.): *Doba popelnicových polí a doba halštatská. Příspěvky z XI. konference. Příbram 7.–10. 9. 2010*. Podbrdsko – Miscelanea 2. Příbram, 203–210.
- CHVOJKA *et al.* 2013 = Chvojka, O. – John, J. – Janovský, M. – Michálek, J.: Pravěké osídlení hradiště u Skočic (okr. Strakonice). *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 26*, 25–76.
- CHVOJKA, O. – FRÖHLICH, J. 2013: Ojedinělé nálezy kovových předmětů z doby bronzové, dokumentované v jižních Čechách v letech 2010–2012. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách 26*, 77–112.

- CHVOJKA, O. – JOHN, J. 2006: Hradiště Baba u Hluboké nad Vltavou. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 19, 23–41.
- CHVOJKA, O. – JOHN, J. – ŠÁLKOVÁ, T. 2012: Nové nálezy jantaru z doby bronzové v jižních Čechách. In: Kujovský, R. – Mítáš, V. (eds.): *Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k sedemdesiatym narodeninám*. Nitra, 129–135.
- CHVOJKA – KRAJÍČEK et al. 2014: *Poklady, depoty, obětiny... Jihočeské depoty od doby bronzové do novověku*. České Budějovice.
- JIRÁŇ, L. 2002: Knovízská kultura – další příklad kultury s chybějící komponentou v Čechách. In: Neustupný, E. (ed.): *Archeologie nenalézaného. Sborník přátel, kolegů a žáků k životnímu jubileu Slavomila Vencla*. Plzeň – Praha, 52–62.
- KYTLICOVÁ, O. 2007: *Jungbronzezeitliche Hortfunde in Böhmen*. Prähistorische Bronzefunde XX/12. Stuttgart.
- MALIČKÝ, J. 1947–1948: Před slovanská hradiště v jižních a západních Čechách. *Památky archeologické* 43, 21–42.
- METLIČKA, M. – TRNKA, R. 2008: Horažďovice, okr. Klatovy. *Výzkumy v Čechách* 2005, 66.
- MICHÁLEK, J. 2002: Sídliště z pozdní doby bronzové (HB) s kultovním areálem (?) ze Strakonice v jižních Čechách. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 15, 55–87.
- NOVÁK, P. 1975: *Die Schwerter in der Tschechoslowakei I*. Prähistorische Bronzefunde IV/4. München.
- PÍČ, J.L. 1900: *Čechy předhistorické. Pokolení kamenných mohyl*. Starožitnosti země České I/2. Praha.
- PÍČ, J.L. 1909: *Čechy za doby knížecí*. Starožitnosti země České III/1. Praha.
- POKORNÁ, K. 2015: *Pozdní doba bronzová na Písecku*. Nepublikovaný rukopis diplomové práce. Filozofická fakulta UK Praha.
- REIMER, P.J. et al. 2004: IntCal04 Terrestrial Radiocarbon Age Calibration, 0–26 cal kyr BP. *Radiocarbon* 46/3, 1029–1058.
- SMEJTEK, L. 1984: *Osídlení Příbramska v době bronzové a železné*. Nepublikovaný rukopis diplomové práce. Filozofická fakulta UK Praha.
- SMEJTEK, L. 2011: *Osídlení z doby bronzové v Kněževsi u Prahy*. 1. Text. Praha.
- ŠTEFFL, J. 2014: *Depoty z období popelnicových polí v Čechách a Sasku*. Plzeň.
- VYDRA, Š.K. 1902–1903: Hromadný nález bronzů u Horažďovic. *Památky archeologické* 20, 275–277.
- WOLDŘICH, J.N. 1883: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens. *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* 13, 1–40.
- WOLDŘICH, J.N. 1886: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, 3. Teil. *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* 16, 72–96.
- WOLDŘICH, J.N. 1893: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, 5. Teil. *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* 23, 1–38.

GEGENWÄRTIGER FORSCHUNGSSTAND DER SPÄTEN URNENFELDERZEIT IN SÜDBÖHMEN

Es sind genau 50 Jahre vergangen seit dem prof. Jan Bouzek einen grundlegenden Aufsatz publiziert hatte, in dem er erstmals die späte Urnenfelderzeit (d.h. die Reinecke Stufe Ha B) in Südböhmen definierte (BOUZEK 1965). Seit dieser Zeit wuchs zwar die Zahl der südböhmischen Fundstellen aus der Stufe Ha B beträchtlich an (Taf. 1; Abb. 1), ihre Typenverteilung ist jedoch ganz ungleichmäßig.

Die Hälfte der Fundstellen (31) bilden Flachlandsiedlungen (einschließlich der unsicheren Befunden). Viele von denen wurden zudem in den letzten Jahren nur in Rahmen kleinerer Sondagen untersucht und keine südböhmische Siedlung der Stufe Ha B wurde bis jetzt großflächig freigelegt. Von den interessantesten, und publizierten, sollten vor allem die Flachlandsiedlungen von Topělec (POKORNÁ 2015), Čížová (FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK 2004,

136–139, Obr. 7), Senožaty (CHVOJKA *et al.* 2011a, 202, Obr. 46–47), Písek (CHVOJKA *et al.* 2011b; POKORNÁ 2015) oder Milenovice (FRÖHLICH – CHVOJKA 2001, 89–96, Obr. 10) genannt werden. Eine außergewöhnliche Fundsituation wurde in einer Siedlung bei Strakonice angetroffen, wo u.a. Teil eines möglichen Kreisgrabens untersucht wurde, in dem sich eine Gefäßgruppe und Fragment eines sog. Mondidols befanden (MICHÁLEK 2002).

Relativ zahlreich (10) sind in Südböhmen auch Höhenfundstellen (Burgwälle) der Stufe Ha B nachgewiesen. Wegen der wiederholten vor- und frühgeschichtlichen Besiedlung, sowie der Absenz moderner Erforschung der meisten Burgwälle, ist die Datierung ihrer Fortifikationen meistens unsicher; nach der neuesten Radiokarbondatierung ist in die späte Urnenfelderzeit nur die Wallanlage in Voltýřov einzuordnen (SMEJTEK 2011, 321, Obr. 263).

In den letzten Jahren wurden auch einige neue Metallhorte und Einzelfunde geborgen (Abb. 2), ihre Zahl ist jedoch im Vergleich zu einigen anderen tschechischen Gebieten (vgl. KYTLICOVÁ 2007) niedrig.

Der kulturellen Einordnung nach scheinen alle klassifizierten südböhmischen Fundkomplexen einheitlich zu sein und gehören der Štítary-Kultur an. In den keramischen Artefakten wurden keine Beziehungen zu anderen Kulturgruppen identifiziert, wobei die Metallartefakte allgemein einen mitteleuropäischen Charakter haben.

Sehr markant ist in Südböhmen jedoch die Absenz von sicheren Begräbnisarealen der Stufe Ha B, was auch mehrere chronologische Probleme verursacht. Somit bleibt in dieser Region bisher eine eventuelle Verwandtschaft zwischen der Besiedlung der Stufen Ha B und Ha C ebenfalls unklar. In den letzten Jahren wurden zwar die ersten Radiokarbondaten für die späte Urnenfelderzeit in Südböhmen gewonnen (Taf. 2), eine feinere innere Chronologie dieser Zeitstufe ist in dieser Region allerdings immer noch nicht möglich. Die späte Urnenfelderzeit bleibt so in Südböhmen eine der am wenigsten erforschten und verstandenen prähistorischen Epochen.

Ondřej Chvojka

Archeologický Ústav
Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích,
Filozofická fakulta
Branišovská 31a, CZ-370 05, České Budějovice
chvojka@muzeumcb.cz

Jihočeské Muzeum v Českých Budějovicích
Dukelská 1, CZ-370 51, České Budějovice